

การจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2
KNOWLEDGE MANAGEMENT IN THE DEVELOPMENT OF STUDENT
ASSISTANCE SYSTEM OF SCHOOLS UNDER NAKHON PATHOM
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สาวิตรี เปาวะสันต์ / SAWITREE PAOVASAN¹
จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย / JITTIRAT SAENGLOETUTHAI²
ดวงใจ ชนะสิทธิ์ / DAUNGJAI CHANASIT³

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน 2) เปรียบเทียบการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน รวม 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีสถานภาพส่วนบุคคล ด้านเพศ วุฒิการศึกษา และขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. โรงเรียนมีความต้องการให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้เรื่องของกระบวนการ ขั้นตอนวิธีการในการดำเนินงาน ควรมีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ควรมีการจัดนิทรรศการ ป้ายประชาสัมพันธ์ และสื่อโฆษณาต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ข่าวสารและกิจกรรมงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บุคคลได้ทราบ และเข้าใจในการปฏิบัติงานในระบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างถูกวิธี

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
2. อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
3. อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) examine level of knowledge management in developing student assistance system of schools under the Nakhon Pathom Primary Educational Services Area Office 2; 2) compare aforesaid knowledge management in developing student assistance system and 3) study guidelines for improving knowledge management for the development of student assistance system. The sample included 291 administrators and teachers. The research instruments were the questionnaire and interview form. The statistics used were frequency, mean, standard deviation, t-test and one-way analysis of variance. The data obtained from interviews were analyzed by content analysis.

The results showed that:

1) In general, the level of knowledge management in developing student assistance system was at a high level.

2) There was no difference in opinions on knowledge management for development of student assistance system between administrators and teachers differed in gender, degree and school size. In contrast, those who were different in work experience made a statistically significant difference at the .01 level.

3) Schools required teachers and related person to understand overall operation process. A classroom meeting should be organized at least once per semester. Exhibitions, display boards and advertising media should be prepared to give information about student assistance system so that people understand the performance of the system properly.

Keywords: knowledge management, development of student assistance system.

บทนำ

เนื่องจากปัจจุบันโลกแห่งการทำงานได้เปลี่ยนแปลงไป จากงานไร้ทักษะเปลี่ยนเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ การทำงานที่ซ้ำซากจำเจเปลี่ยนเป็นงานสร้างสรรค์ งานใครงานมันเปลี่ยนเป็นที่มงาน งานตามหน้าที่เปลี่ยนเป็นงานตามโครงการ งานที่ใช้ทักษะอย่างเดียวเปลี่ยนเป็นงานที่ใช้ทักษะหลากหลาย อำนาจของหัวหน้าเปลี่ยนเป็นอำนาจของลูกค้ำ การสั่งการจากเบื้องบนเปลี่ยนเป็นการประสานงานกับเพื่อนร่วมงาน ดังนั้น องค์การที่ต้องการความสำเร็จจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างขององค์การให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คนที่มีความรู้จะกลายเป็น

กลุ่มคน ที่มีพลังในองค์การและตลาดแรงงาน ค่านิยมและวัฒนธรรมในการทำงานก็จะเปลี่ยนไป ด้วย การจัดการความรู้จึงเข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญในองค์การมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ เป้าหมายหลักของการจัดการความรู้ก็คือ การใช้ประโยชน์จากความรู้เพื่อนำมาเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์การ การจัดการความรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาก็ตาม โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้คือ เพื่อปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ และเพื่อปรับปรุงเทคนิคกระบวนการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ (พรธิดา วิเชียรปัญญา, 2547: 14-15)

การจัดการความรู้เป็นสิ่งที่มีความหมายที่กว้างขวางมากขึ้นเรื่อย ๆ ปี ตั้งแต่การถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาจากคนรุ่นหนึ่งสู่รุ่นต่อไปหลายชั่วอายุคน โดยใช้วิถีธรรมชาติ เช่น พุดคุย สั่งสอน จดจำ สังเกต แต่ในปัจจุบันเป็นยุคแห่งการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านความรู้ เทคโนโลยี ดังนั้น องค์การจึงต้องมีกระบวนการที่เป็นระบบ เพื่อช่วยให้องค์กรสามารถทำให้บุคลากรได้ใช้ความรู้ ได้ทันเวลาที่ต้องการ เพื่อเพิ่มศักยภาพขององค์กรและการนำไปสู่องค์กรที่เป็นเลิศต่อไป และจะเห็นได้ว่าการที่องค์กรจะก้าวเข้าสู่ระดับแนวหน้าและเป็นที่ยอมรับได้ นั้น ขึ้นกับความสามารถขององค์กร ในการสร้างและใช้สินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ในการเพิ่มคุณภาพและศักยภาพขององค์กร โดยเฉพาะองค์กรที่มีความรู้เป็นสินทรัพย์นั้น ยิ่งมีการใช้มากเท่าไรก็ยิ่งมีคุณค่ามากเท่านั้น การนำความรู้เก่ามาบูรณาการกับความรู้ใหม่ก็จะก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นอีก และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น จนกลายเป็นวงจรการเรียนรู้ที่เพิ่มพูนอย่างไม่รู้ที่สิ้นสุดนั่นเอง และจากเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การจัดการความรู้มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาองค์กรให้ไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ในที่สุด (สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคณะ, 2548: 12-13)

ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม เป็นผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้สรุปรายงานถึงปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไว้คือ ปัญหาการเรียน ปัญหาพฤติกรรม ปัญหาอารมณ์จิตใจ และปัญหาเด็กหนีเรียนว่ายังคงเป็นปัญหาในแวดวงการศึกษาของประเทศไทย (กรมสุขภาพจิต, 2546: 48-49)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องสนองตอบเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาและหาทางแก้ปัญหาดังกล่าว จึงได้ประสานความร่วมมือกับกรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ และกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษา

ทุกแห่งในสังกัด ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึง โดยมีผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547ก: คำชี้แจง) ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานคือ 1) ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครูให้ส่งเสริมดูแลพัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม 2) วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง 3) สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับปกครอง เพื่อให้บ้าน โรงเรียนและชุมชน เชื่อมประสานและรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริม พัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีคุณค่าและจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผล กับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547ก: คำนำ)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลและช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากสถานศึกษา กระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายลำดับความสำคัญ กำหนดกิจกรรม/โครงการ กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และมอบหมายหน้าที่การดำเนินการตามแผน ได้แก่ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนาการป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ และการส่งต่อกรณีพิเศษกำกับติดตามและการประเมินผล สถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียนและแก้วิกฤตสังคม จึงควรนำกระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้ และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง โดยมุ่งหวังให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคนร่วมมือกันดำเนินงาน และที่สำคัญที่สุดคือ บทบาทของผู้บริหารและครูที่ต้องเอาใจใส่ดูแลนักเรียนในความดูแลทุกคนอย่างเต็มความสามารถด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจอย่างกัลยาณมิตร ทั้งนี้เพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งในเชิงสร้างเสริมภูมิคุ้มกันการป้องกันมิให้เกิดปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาตามศักยภาพ ตลอดจนจนสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 ก: 14)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 (2551: 3) มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 141 โรง จำแนกเป็นขนาดโรงเรียน 3 ขนาด ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก 40 โรง โรงเรียนขนาดกลาง 82 โรง โรงเรียนขนาดใหญ่ 19 โรง ได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน โดยกำหนดให้มีโครงการจัดระบบและคุ้มครองสิทธิของเด็ก ตามกลยุทธ์การส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชากรในวัยเรียนให้มีสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญ และเป็นพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สังคมไทยต้องการ จากผลการประเมินการดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา โดยคณะกรรมการระดับเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ต่อเนื่องและมีระบบ นอกจากนี้การประสานงานและการสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษากับผู้เกี่ยวข้องยังมีน้อย และไม่ทั่วถึง ทำให้การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียน จึงยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ผลจากการประชุมสัมมนาไตรภาคี : เครือข่ายการพัฒนาระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 เรื่องการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ข้อสรุปว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ยังดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่เป็นระบบ ต่อเนื่อง ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจในทักษะกระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกัน แก้ไข ปัญหา และการส่งต่อ โรงเรียน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา องค์กรในท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดความรู้ ขาดการเชื่อมต่อการประสานงานในการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียน

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมานั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนนั้น มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการดำเนินงานที่ไม่เป็นระบบ การขาดความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการขาดความต่อเนื่องของการดำเนินการ อาจเป็นเพราะคนที่เกี่ยวข้อง ไม่มีการจัดการความรู้ที่ถูกต้องอย่างเป็นระบบที่เหมาะสม ดังนั้นจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น จากการศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการจัดการความรู้ (knowledge management) ประกอบด้วยกระบวนการ 4 กระบวนการ 1) การค้นหาและการสร้างความรู้ 2) การรวบรวมจัดการความรู้ 3) การแบ่งปันความรู้ 4) การใช้งานและนำกลับมาใช้ใหม่ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของกระบวนการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ประการ ประกอบด้วย 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนา นักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนที่ต้องดูแลรับผิดชอบ

นักเรียน มีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อยกระดับการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีมาตรฐาน และเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ผลการศึกษาที่ได้รับครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาในด้านอื่น ๆ ของการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางในการปฏิรูปการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดและประเภทของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน

วิธีดำเนินการ

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive research) มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำแนกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก จำนวน 42 โรงเรียน ขนาดกลาง จำนวน 80 โรงเรียน และขนาดใหญ่ จำนวน 9 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 131 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอน

1.2.1 โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 303) โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้จำนวนทั้งสิ้น 291 คน จาก 97 โรงเรียน

1.2.2 ผู้ให้ข้อมูลที่ตอบแบบสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานโรงเรียนศึกษาเครือข่าย ๆ ละ 1 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 13 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีข้อความเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ขนาดของโรงเรียน และประเภทโรงเรียน โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ซึ่งประกอบด้วย ข้อคำถาม จำแนกตามตัวแปรการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระบวนการจัดการความรู้ 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นหาและการสร้างความรู้ 2) การรวบรวมจัดการความรู้ 3) การแบ่งปันความรู้ 4) การใช้งานและนำกลับมาใช้ใหม่ และกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 กระบวนการ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ โดยกำหนดค่าคะแนนของช่วงนำหน้าของการพัฒนาเป็น 5 ระดับ

2.2 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2

3. การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ

3.1 การดำเนินการเกี่ยวกับแบบสอบถาม

1) ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แล้วกำหนดรูปแบบและโครงสร้างของแบบสอบถาม

2) กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ให้ครอบคลุมนิยามตัวแปร แล้วนำมาจัดทำเป็นข้อกระทงคำถามสำหรับการวิจัย โดยผ่านการแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

3) นำข้อกระทงคำถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (content validity) ของข้อกระทงคำถาม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence : IOC) โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

4) แก้ไขข้อกระทงคำถามแล้วจัดทำแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ที่ปรึกษา

5) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงาน ในสถานศึกษา ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

6) นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง (reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (~ coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ 0.95

7) ปรับปรุงข้อกระทงคำถามในด้านการใช้ภาษาให้มีความเหมาะสมและถูกต้อง โดยผ่านการแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.2 การดำเนินการเกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์

1) วิเคราะห์ระดับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จากแบบสอบถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำในแต่ละด้าน แล้วนำมากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์

2) สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความสมบูรณ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างชุดที่ 2

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บแบบสอบถาม

1) ทำหนังสือถึงสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในการขอความร่วมมือจากผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ตอบแบบสอบถาม

2) ดำเนินการเก็บข้อมูลและติดตามรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2555 ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 291 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การดำเนินการเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

1) ทำหนังสือถึงสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นประธานสถานศึกษาเครือข่าย จำนวน 13 คน ในการสัมภาษณ์

2) กำหนดนัดหมายวัน เวลา เพื่อทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ตั้งแต่วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2555 ถึงวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2555

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ค่าสถิติ ดังนี้

1) การวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การหาความถี่และค่าร้อยละ

2) การวิเคราะห์ระดับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ใช้การหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1986: 114)

3) การวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 จำแนกสถานภาพส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ ดังนี้

3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรด้านเพศและวุฒิการศึกษา และประเภทของโรงเรียน ใช้การทดสอบที

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรด้านประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว หากพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

5.2 การวิเคราะห์คำถามจากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอด้วยความเรียงเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 สรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ระดับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าลำดับสูงสุด คือ ด้านการค้นหาและการสร้างความรู้ รองลงมา คือ ด้านการรวบรวมการจัดการความรู้ ด้านการแบ่งปันความรู้ ด้านการใช้งานและนำกลับมาใช้ใหม่ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า

2.1 ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศและวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยภาพรวมพบว่ามี 2 คู่ คือ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี กับผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี และมากกว่า 20 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ การรวบรวมการจัดการความรู้ และด้านการใช้งานและนำกลับมาใช้ใหม่ ส่วนอีก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการค้นหาและการสร้างความรู้ และด้านการแบ่งปันความรู้ พบว่าไม่แตกต่างกัน

2.4 ผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีประเภทต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการรวบรวมการจัดการความรู้ ด้านการแบ่งปันความรู้ และด้านการใช้งานและนำกลับมาใช้ใหม่ ส่วนด้านการค้นหาและการสร้างความรู้ พบว่าไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 สรุปได้ ดังนี้

3.1 ด้านการค้นหาและการสร้างความรู้ พบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ควรมีการให้ความรู้เรื่องของกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการในการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ และเข้าใจในการปฏิบัติงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีการจัดประชุม ประสานงานในระบบเครือข่ายของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และต่อเนื่อง ผู้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกต่อไป

3.2 ด้านการรวบรวมการจัดการความรู้ พบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ควรมีการจัดเก็บข้อมูลการทำกิจกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การบันทึกภาพเคลื่อนไหว เอกสารการดำเนินงานขององค์กร รายงานการเยี่ยมบ้าน การทำกิจกรรม และควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมศึกษาดูงานในการจัดกิจกรรมดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ

3.3 ด้านการแบ่งปันความรู้ พบว่า โรงเรียนควรจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียน อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง จัดสัมมนาให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ และแนวทางในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน และมีการประชุม เชิงปฏิบัติการให้กับแกนนำที่เป็นตัวแทนคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมถึงเชิญ วิทยากรภายนอกที่มีความรู้ด้านการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาให้ความรู้กับผู้ ที่เกี่ยวข้องด้วย

3.4 ด้านการนำไปใช้และนำกลับมาใช้ใหม่ พบว่า โรงเรียนสามารถใช้การประชุม ผู้ปกครอง และการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการเผยแพร่และรายงานผลการ ดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปีที่ผ่านมาได้ และโรงเรียนควรมีการจัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศ ป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ โบปปลิว เว็บไซต์ และสื่อโฆษณาต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ข่าวสาร และกิจกรรมงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลที่สนใจได้ทราบ

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ตามความ คิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การค้นหาและการสร้างความรู้ การรวบรวมการจัดการความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการใช้งานและนำกลับมาใช้ใหม่ ตามลำดับ ที่ เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: คำนำ) ได้ กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนั้นมีความจำเป็น ที่สถานศึกษาต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน ซึ่งผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 นั้นเห็น ความสำคัญในการจัดการความรู้ ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ คุณภาพการศึกษา และคุณภาพของนักเรียนในโรงเรียนให้ดีขึ้น โรงเรียนจึงต้องมีการจัดการ ความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผลการวิเคราะห์รายด้าน จะเห็นว่า

1.1 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ด้านการค้นหาและการสร้างความรู้ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การที่สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 2) มีนโยบายสู่การปฏิบัติ ตามมาตรการที่ 1 คือ การสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนมีมาตรฐานในการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งโรงเรียน ต้องค้นหาและสร้างความรู้เพื่อจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ

สารีย์ นาคะ (2548: 85) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้นได้ดำเนินงานตามภารกิจทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการปฏิบัติ คือ การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน พร้อมทั้ง บันทึก มีการปฏิบัติมาก ร้อยละ 26.01-71.96 ซึ่งเป็นการค้นหาและการสร้างความรู้

1.2 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ด้านการรวบรวมจัดการความรู้ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการรวบรวมความรู้ให้เป็น ระบบ เป็นสิ่งที่ช่วยให้การจัดการความรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยโรงเรียนได้มีการ จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ข้อมูลการคัดกรองนักเรียน และข้อมูลการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบ และได้มีการนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ในการวางแผนการ ดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้อง กับผลการวิจัยของ รังสิต วิเชียรวัฒนา (2547: 83) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหา การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า สภาพการดำเนินงานด้านการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล ด้าน การคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ส่วนใหญ่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ใน ระดับมาก ประเด็นที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลนักเรียน เป็นรายบุคคล เพื่อเป็น ข้อมูลการพิจารณาสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่เสี่ยงต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียน

1.3 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ด้านการแบ่งปันความรู้ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากการแบ่งปันความรู้เป็นสิ่งที่ช่วย ให้การจัดการความรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโรงเรียนให้ความสำคัญการแบ่งปันความรู้ โดยการนัดสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ ประชุมผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เข็มชาติ ไชยโวหาร (2548: 82-85) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 : พหุกรณีศึกษา พบว่า ด้านการแบ่งปันความรู้ พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความรู้ ประสบการณ์ของ บุคลากรทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา มีการสอบถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการพัฒนาครูและบุคลากรให้เป็นกลไกในการบริหารจัดการ โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยพัฒนาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ใหม่ ผู้เรียนมีการ แบ่งปันการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

1.4 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ด้านการปฏิบัติงานและนำกลับมาใช้ใหม่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากการปฏิบัติงานและนำกลับมาใช้ใหม่เป็นสิ่งที่ช่วยให้การจัดการความรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กานต์สุดา มาฆะศิริรานนท์ (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องของการนำเสนอบริการการจัดการความรู้สำหรับองค์กรภาคเอกชน ซึ่งจากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ชั้นที่ 5 เป็นการถ่ายโอนและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ กำหนดนโยบายประกาศนโยบาย และประชาสัมพันธ์เตรียมทีมผู้ชำนาญการ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง จัดเตรียมเทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อสื่อดิจิทัลเลือกวิธีการที่จะถ่ายโอนความรู้ เปิดโอกาสให้พนักงานมีการถ่ายโอน และนำความรู้ไปใช้ ประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานตามวาระ และเปิดโอกาสให้พนักงานถ่ายโอนและนำความรู้ไปใช้ เพื่อประโยชน์ขององค์กร นอกจากนี้สิ่งที่ขาดไม่ได้ในกระบวนการจัดการความรู้ก็คือ การจัดการความรู้ของบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการความรู้ของบุคลากรในสถานศึกษาถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการความรู้เป็นอย่างยิ่ง และเมื่อมีการสร้างก็ต้องเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นตามมา

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศและวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า จากนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547 เน้นให้สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นทำให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความตระหนักและให้ความสำคัญในการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เซ็ง (Chen, 2004: 2) ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ พบว่า ปัจจุบันองค์การที่ประสบผลสำเร็จจะต้องมีการนำการจัดการความรู้มาใช้ในองค์การ โดยองค์การเหล่านั้นมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการจัดการความรู้ คือ มีผู้นำที่มีพฤติกรรมในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้ โดยกำหนดไว้เป็นวิสัยทัศน์ขององค์การ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญและมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ด้วย ส่วนผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 แตกต่างกัน ทั้งในภาพรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกัน ในด้านการค้นหาและการสร้างความรู้ พบว่ามี 1 คู่ คือ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์

การทำงานน้อยกว่า 10 ปี กับ 10-20 ปี ด้านการใช้งานและนำกลับมาใช้ใหม่ พบว่ามี 2 คู่ คือ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 10 ปี กับ 10-20 ปี และมากกว่า 20 ปี ด้านการแบ่งปันความรู้ พบว่ามี 1 คู่ คือ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี กับมากกว่า 20 ปี ด้านการรวบรวมการจัดการความรู้ พบว่ามี 2 คู่ คือ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี กับ 10-20 ปี และมากกว่า 20 ปี ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ที่ว่าประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกัน ด้านผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ การรวบรวมการจัดการความรู้ และด้านการใช้งานและนำกลับมาใช้ใหม่ และผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีประเภทต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการรวบรวมการจัดการความรู้ ด้านการแบ่งปันความรู้ และด้านการใช้งานและนำกลับมาใช้ใหม่

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนให้ความสำคัญต่อการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และได้เสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาในด้านการค้นหาและการสร้างความรู้ว่าโรงเรียนควรมีการให้ความรู้เรื่องของกระบวนการ ขั้นตอนวิธีการในการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ และเข้าใจในการปฏิบัติงาน และควรมีการจัดประชุม ประสานงานในระบบเครือข่ายของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และต่อเนื่อง ผู้เชี่ยวชาญภายนอกต่อไป ด้านการรวบรวมการจัดการความรู้ ผู้บริหารและครูผู้สอนได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า โรงเรียนควรมีการจัดเก็บข้อมูลการทำกิจกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การบันทึกภาพเคลื่อนไหว เอกสารการดำเนินงาน ขององค์กร รายงานการเยี่ยมบ้าน ส่วนในด้านการแบ่งปันความรู้ ผู้บริหารและครูผู้สอนได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า โรงเรียนควรจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รังสิต วิเชียรวัฒนา (2547: 83) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ที่ว่าโรงเรียนต้องมีการจัดประชุมผู้ปกครองเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และร่วมมือกัน

ดูแลนักเรียนทุกภาคเรียน และในด้านการนำไปใช้และนำกลับมาใช้ใหม่ ผู้บริหารและครูผู้สอนได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า โรงเรียนสามารถใช้การประชุมผู้ปกครองและการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการเผยแพร่และรายงานผลการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปีที่ผ่านมาได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อร่วมกันนำเสนอแนวทางและกระบวนการของการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นเอกสารหรือสื่อต่าง ๆ เพื่อสะดวกในการใช้งานและนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยมีความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของโรงเรียน

1.2 โรงเรียนควรมีบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจน มีการระบุขอบเขตของงาน เพื่อความสะดวกและประสิทธิภาพในการทำงานให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรให้การสนับสนุน เพราะการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานโรงเรียน และเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียน

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ควรมีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการความรู้ให้สถานศึกษา ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน โดยเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้มาให้คำปรึกษาแนะนำ ด้านการดำเนินงานตามขั้นตอนที่สอดคล้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และนำมาซึ่งความร่วมมือในการทำงาน อันส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

1.4 ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง มีระบบตรวจสอบเพื่อปรับปรุงพัฒนางาน และนำผลการประเมินนั้นมาใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนงานครั้งต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับหน่วยงานอื่น ๆ ในท้องถิ่น

สรุป

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ระดับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีสถานภาพส่วนบุคคล ด้านเพศ วุฒิการศึกษา และขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนแนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ข้อค้นพบว่าโรงเรียนมีความต้องการให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้เรื่องของกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการในการดำเนินงาน ควรมีการประชุม ผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ควรมีการจัดนิทรรศการ ป้ายประชาสัมพันธ์ และสื่อโฆษณาต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ข่าวสารและกิจกรรมงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บุคคลได้ทราบ และเข้าใจในการปฏิบัติงานในระบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างถูกวิธี

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2546). **คู่มือวิทยากร ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3-ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6)**. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กานต์สุดา มาชะศิริานนท์. (2546). **การนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กร ภาคเอกชน**. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เข้มชาติ ไชยโหวาร. (2548). **การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). **การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพฯ: ธรรมมลการพิมพ์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7)**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสิต วิเชียรวัฒนา. (2547). **สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สารีย์ นาคะ. (2548). **สภาพและปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคณะ. (2548). **การจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ: ก.พลพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2547ก). **การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2547ง). **มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2. (2551). **วารสารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2**. นครปฐม: เพชรเกษมพรินติ้ง.
- Best, J. B. (1986). *Research in education* (5th ed.). New Delhi: Prentice-Hall.
- Chen, L. Y. (2004). An examination of the relationships among leadership behaviors, knowledge sharing, an organizations marketing effectiveness in professional service firm that have been engaged in strategic alliances.
<<http://proques.umi.Com/pqweb>> (4 March)